

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

ma`oz ha-talmud

margoliot, yiṣḥaq ben eliyahu

warša, 1869

מיה זועמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-5816

מעוז הים

תשובה וצחקה

לספר כתב איש ריבוי, הגודע בשם "מגלה עפה"
(מ"ע המליץ שנה ט' מן 46 № ולהלאה) נגד מאמרי

מעוז התלמוד

סאתי

יצחק מרגליות בלא"א הרב הג' ר' אליהו מרגליות זצ"ל.

נמצא בקאמיסיאן בבית מסתור הספרים של ר' אברהם הירש לבית
קאצינעליבוויגין בוויילנא סוכן הכללי להלבנון.

וויילנא

ברפוס ר' אברהם יצחק ובנו ר' שלום יוסף דווארזעץ

שנת תרל"א לפ"ק

МОУЗЪ ГАІОМЪ,
или отвѣтъ на рецензію

Вильна

въ Типографіи А. и сына Ш. І. Дворжецовъ
на Вилейской улицѣ въ домѣ Горскаго
подъ № 31. 1870.

Дозволено Цензурою 19 Ноября 1870 г.
Вильна.

מכתבי תהלה

על מאמרי מעוז התלמוד אשר מצא הן
בעיני חכמי הדור, ומצאו ברכה בו.

הרב הגדול המפורסם הרב הגדול ר' ידידי הרב „המגיד“
מו"ה רפאל נטע לעווין ואן אב"ד חודיע צאת מאמרי
ראבינאוויץ נ"י, בשמאקהאלם כתב בעתו במ"ע (המגיד
השלום להרב כו' במגיד (שנה י"ג שנה י"ג № 39) וכה

דבריו היקרים : (№ 42) לאמר :

כימים ההם הגיעו לידי בני
מכתבי' הבאי' כהחד ועלוי'
בקנה אחד יפה להחזיק
התלמוד ולומדים, החבור
האחד הוא בשפת עבר
נקרא „מעוז התלמוד“
כולל מאמר התנוללות נגד
כותבי פלסטר ומוליאי
דבש על התלמוד והש"ע
מאת יצחק מרגליות
מוקאוונא. המחבר דבר על
הכונת התלמוד ויתרון של
התלמוד בבלי על תלמוד
ירושלמי ולוחם בפרט נגד
כותב אחד במ"ע „המליץ“
אשר דבר סרה על איזה
דינים בש"ע. הקורא ימצא
בחבור הזה כמה דברים
טובים וחדשים כמו הפי'
על המחמר ע"ה מותר
לכוחרו וכדומה, ויישר חילו הלוחם מלהמא מלוה נגד
בחורי' קטני יראה לפני חכז"ל, כבוד התלמוד במקומו
מונה וס' לעירים אכר לזין חמדו יבשו" עכ"ל :

„קונטרס הנפלא „מעוז
התלמוד“ בא לידי והנני נותן
לו ת"ה עליו כי באמת מנחה
הגונה ויקרה היא והקונטרס
כלו מחמדים וכבוד אומר
לעושהו. וכ"ת ק'דש בו כס
רבותינו וחז"ל. אצל בעיקר
הדבר החקיא אדוני —
לדעתי — את המטרה כי
רוב קוראי מ"ע „המליץ“
אשר הקונטרס המשחת
„ארחות התלמוד“ המה
מבני וואלין ופאדאליען,
ואליהם לא יבאו דברי אדוני
הישרי' ולא יקראו בהם, ולנו
המאמינים בקדושת התלמוד
ומתחממים בגהלתו אין צורך
להתנוללות ואיך שוטים כ...
א... ה... ימותו ויכרתו
מן העולם, ואז אהז מן
התלמוד לא תבטל. ומה טוב
היה כי ידפיס אדוני את
קונטרסו הנ"ל במ"ע המליץ
במקום... ואולי ינלאון
קיראים הנפתים אחרי שפתי
זרה זרי למחלתם ויסקחו עיניהם להבדיל בין שקר לאמת ואינו שום דב...
והר... ס... לו... ב... מ... ל... ב... (קובר דופני הביות)
מק... להרעים עליו ועל הלומותיו כל חכמי הדור ושקא לרוויא דמילא נפל.
והנני דורש שלום אדוני באהבה ומכדו כערכו הרב.

Доброй

רפאל נטע ראבינאוויץ.

דבר אל הקורא

מאמרי מעוז הים אשר חנכי נתן לפניך היום קורא יקר. כבר ראה אור הדפוס במ"ע
כפעלה הלבנון (שנה ז' מנומער 19 עד 25). וכבר נוכחת לראות, כי כל הטענות אשר
הכפית עלי איש ריבני כבר עלו בטהו, ראו ישרים ויעלוזו כי עולתה קפלה פיה, וגם בני
הטעורים יחדלו ממוסר אוילי המלמד לשבות מאמרי דעת.

מאמרי זה שבתי ונתתי לפניך היום בחוכרת מיוחדת, באשר ידעתי גם ידעתי את
הטענת נפש קורא הנבון, אשר תקוץ המיד בקריאת מאמרים הבאים בהמשכים במכתבי
העתים, ואשר רוח ישימו בין המשך להמשך, כמה ימים. ויש אשר ישיג העלים
לסירוגין ולמפרע, ובגלל זה לא ימלא הקורא כל סדר וטעם הדרוש לנפש היפה.

חנכי עמדתי על משמתי כל הימים ואזני הקשיבו רב קצב, קול ענות נאטת
וגדופים, יולא מפי אנשים מגרי מדון אשר באו להבחיני בירכתי חיוה ממכתבי-
העתים, והמה חמדו לנן וידכרו עלי עתק בחרפה ובוז, גם נטו עלי רעה, ויחשיאו
עני דברים אשר לא היו ולא נבראו, ועוד העוו להפעול עלי עלילות ברשע, ויתנומי
למחבר מאמרים אשר לא חזרתי, ולמחבר ספרים בני שס אשר לא ידעתיים מתמול
שלאום. לכן קורא נכבד. אחרי כי ידעתי, כי ברית כרותה ללשון הרע שתתקבל, ע"כ
העידותי כך היום אשר כל מאמר או ספר, אשר לא יבא שמי מפורש עליו ידע מדע,
כי לא הרייתו ולא ילדתיו, חנכי לא אביו והוא לא בני, גם לך גם לי פלאי הוא,
גא לי הוא, לא לי הוא.

וגם המו"ל הלא כבר ידעו דרכי, אשר מעודי לא הסכמתי לראות לפניהם במאמרי
ברי (אנאנים) ובחשימות גימטריאות בר"ם ובס"ת כדרך רוב הסופרים בזמן הזה,
ואף כי מאמרי דברי בלע הרפות וגדופי, כאלה שמעתי היו מאבירי כשן אשר כהרזני.

כמני כמוך קורא יקר קאה נפשו בלח"ס הקלוקל, אשר למדו את בני ישראל קסת,
נשק הרפות וגדופים חולת, ויהיו רק לעלות חמושים בשאלות סבו ותשובות סבו,
ואנשי כחך חמדו ללין לפניהם ולאחריהם, והמשכילים הנאמנים הלא לא יאבו גם
המה לנעול את השער בפני הדופקים בתשובות נמרזות השואלים כענין ומשיבים
כהלכה את וסב בסופה בכבוד וסדר.

ואף חנכי סנני מכון לגמור את דברי כנגד המקללים, כי בטחתי בחסד
עליון כל ימוט, כי יקללו המה, והוא ישיטני ברכות לעד ויחדה בשמחה את פני,
כאשר אמר המשורר האלהי (תהלים ק"ט כ"ח) "יקללו המה ואתה תברך קמו
וינובו ועבדך ישמח" וכאמרם הנעלבים ואינם עולבים שומעים תרפתה ואינם
פשיבים עליהם הכחוב אומר ואהביו כלאם השמש בגבורתו.

המחבר

מעוז הים

בקיץ העבר הוצאתי לאור מאמרי „מעוז התלמוד“ נגד המאמר „נוספות לארחות התלמוד“. מאמרי הקטן הזה מצא חן ת"ל בעיני חכמי הדור, ומצאו ברכה בו.

והנה כותב את הנוספות, אשר שלשה שמות לו, בר"ת ל"ה"ב" (עיין מעה"ת צד 16 הערה כ"א) יצא נגדי בלהב אש אוכלה במאמרו „מגלה עפה" (המליץ שנה ט' מן נומר 46 ולהלאה בהמשכים רבים*). הנה מראשית מאמר הארוך (אשר לא ימצא

(* לו ידעתי אשר החכם הנכבד הארו סו"ל המליץ, לא יכעוס עלי כי עתה שאלתיו כהוגן: הן אתה אדוני בהיותך דרך מסעך פה קאוונא קדמתי פניך וכבדתך בקונטרסי „מעוז התלמוד“ והרמין בראשו ואמר כי לו שלחתיו במ"ע „המליץ" כי עתה הדפיסו וקבלו בספ"י והתנצל על הדפיסו את המאמר „ארחות התלמוד והנוספות" ועוד יתר מאמרים דומיהם כמו „מלחמת הדת" וכדומה, ואמרת כי חלילה לך להסכים לדעת בעל המאמרים ההם, רק הדפסתם למען יתעוררו הרכנים מתרדמתם; ונשאת ע"ז משלך: אם אדם ישן בתרדמה עזה וקשה להעירו משנתו, הלא אז ספיהים לו באפיו לפיד של תמרות עשן, (פאנפע בל' הזשרגאן הוואליבי). ועל מאמר הנוספות התנצלת ביחוד כי הדפיסו עו"ר בלי ידיעתך באשר לא היית אז בביתך, כי הלכת בדרך למרחוק, ואם היית בביתך לא הדפסתיו או לפחות החסרת במאמר הזה ובערת את כל הפסולת ממנו או הקפת אותו בהערות שוכרות בצדו. הן הן הדברים אשר שמעתי מפיך ה' הארו. ותנה כאן הבן חכם יכול לשאול: טובים התנצלותיך על המאמר הנוספות, אבל מדוע לא הזהרת את ממלאי סקוטך בהמליץ, כי יזהרו מאסוף עוד דברים יורדים חדרי בסן התלמוד מאת בעל הנוספות, ועינינו ראו, כי גם אחרי שהקריב הח' המו"ל לבא לביתו, ובלי ספק היה מקבל המליץ בכל שבוע, ובכל זאת לא מחה ביד ממלאי סקוטו אשר נתנו

הקורא מדבריו אף משפט (זלמן) אחד שלם רק העתיק לרוב את כל דברי וערב ביניהם אלף סימני שאלה כזה (?) וסימני (סיז) ולא זולת), הרבה עלי בכל שורה ושורה דברי חרפות וגרופים. וגם שפך חמתו (שם צד 323) „על הצבועים והנוכלים האומרים בהברת רעיהם, המקום והזמן לא יעשו עלינו כל רושם אחת לנו יום השבת יום ראשון ויום השני” — הנה מדבריו אלה ראינו כי שב ויתמרמר גם הוא על הרעפארמער, שהלא רק הם האומרים כן, הם ומעלי הגרה אשר במדינותינו, ושם (צד 322) העמיד סימן השאלה כזה (?) על אשר כתבנו במעה"ת: „את האספסוף אשר בקאססעל” פליאה דעת! ובזה ראינו כי הלה"ב הזה בא לכלל כעס ובא לכלל טעות והנהו נבוכך בדעותיו, ופוסח הוא על שתי הסעיפים מבלי משים ובלי דעת.

הרעפארמאטאר החדש הזה, בדה מלבו מופת (שם ט' 47 צד 330) אשר אין פי ולבי שוים, וטען עלי ע"פ מופתו השקר, שחברתי את מאמרי „מעוז התלמוד” לבקשת שומרי הבלי שוא בקאוונא, והעיד שראה בעיניו שמחת עגלי מרבק בקאוונא, בקיידאן בוויילקאמיר כו' — ועתה ישפוט נא הקורא הנאמן על עזות האיש הזה איך מלאו לבו לשפוט על תומת לבי מסגנון לשוני? אם כל אדם לא יראה אך לעינים; אף כי הקורא דברים שבכתב, ההוא ישפוט על תומת הלב מסגנון הלשון? וגם זאת אשאלהו, איפא מצא ראי' מסגנון לשוני: כי חברתי את מאמרי לבקשת שומרי הבלי שוא, ולו יהי כדבריו, אשר כברוני איזו רבנים גאונים להשיב על חלומותיו ועל הבליו שעבר על כל תוסוף בנוספות, ועתה היתרוץ איש כזה על רבנים

מקום רחב ידים ובהמשכים רבים, בהמליץ למאמר „מגלה עפה” מאת ל"ב? כזאת הייתי שואל מאת הח' הארז, אבל אירא פן אעלה חמתו עלי בשאלתי זאת, כי הוא יודע אשר בשאלתי זאת אתן פתחון פה לאחרים אשר גם הם ישאלוהו: אם כן הוא כי לבו שלם עמנו, מדוע הדפים בעצמו ובכבודו מאמרים אחרים אשר לא נופלים המה לרוע מהמאמרים אשר התקבלו שלא לרצונו בהיותי בדרך. אשר על זאת, אתאפק מלדרוש בהדי ככשי דהמליץ, ובלי ספק כל מה דעכיד לטב עכיד — .

מעון הים

ב

ונאונים המחזיקי' במעון התלמוד, שהם שומרים הבלוי שוא? ואם כדבריו אשר כל המחזיק במעון התלמוד והש"ע הנהו חלילה משומרי הבלוי שוא, ואם ככה העיו האיש הלום לדבר סרה במחזיקים בתורת ה'; א"כ איפוא מדוע עוד יתאונן ויתפאר להראות לישרי לב, כי אך בזדון ובטענות שקר התנפלותי עליו? ומדוע כזוכה אדם, קרא לאנשי' ישרי' בקאוונא בקייהאן ובווילקאמיר וכו' בשם עגלי מרבק? האם השוקדים על דלתות התורה ושומרי יסודי הדת עגלי מרבק המה? ומה היא הוראת עגלי מרבק? והלא בגלל כ"ז, הלא שפט ישפוט כל קורא בצדק, כי אך האיש הזה ברוב עזותו נבוכ הוא מאד בדעותיו, וכל דרכו ותהלתו להוציא אך משפטים עקשים ונפתלים.

המערער הזה, תארני בתארים נשגבים, וקרא אותי (שם) „ידידי החכם המחבר“ (שם צד 338), המתבר הצדיק (שם) „המחבר החכם“ (שם) „ידידי החכם“ (שם צד 339) „החכם המבקר“ (שם צד 346), „החכם הגדול המבקר“ (שם) „ידידי החכם“ (שם) „המבקר הגדול“ (שם צד 347), „המבקר הגדול“ ועוד יתר דומיהם. והנה האיש הזה קרא אותי כמה פעמים בשם „ידידי“, ע"כ הנני מוכרח להגיד קבל עם שאינני סידיריו, ומעיד אני עלי שמים וארץ, אשר מעודי לא ראיתיו, רק לשמע און שמעתי בראותי דבריו במה"ע, ובשיר אחד אשר חתם תחתיו בתואר „ראש ישיבה בווילקאמיר“ ובאמת לולי ידעתי מקדם את האיש הזה ואת שיחו, כאשר הודיעני הרב הגדול ר"ג ראבינאוויץ נ"י ויתר ידידי הרבנים הנאונים יחיו, כי אז לא הזכרתי בקונטרסי אף את שמו, וכן ראיתי אשר כבר התנצל ע"ז ידידנו הרב הגאון האמיתי ר' מרדכי נימפל נ"י מרוזינאי (הלבנון שנה ששית גליון מ"ה) וה"ל: *) אמנם ישרו דברי הכותב בעיני מאד, וראוי גם האיש היקר הנכבד הזה להיות נמנה בין עדת לוחמי מלחמת דתנו המחוללת בפני פליטי עמנו, ומכתבו היקר הזה כראי היל' לענות עליו ביחוד, לולא הייתי תוזר בי גם

*) שם בהערה על המאמר „על השוכות באנשי און“ מאת הרב הג' חז"ב משה' שמואל נפתלי נר"ו עפשמיין אב"ד בנירמענאלי.

על שני מכתבי הראשונים אשר באו הלבנונה (ע"פ מה ששמעתי מאיש נכבד מפורסם בתו"י כי גם דעת גאוני קאוונא יצ"ו לענות להכסיל ל... כאולתו דלא ליתו צעירי בני עמנו לאמשוכי' אבתרי') אחרי אשר נודע לי מפחיתו' האיש הזה ומפחזותו, וכי הוא ריק מתורה וחכמה ומוס' וד"א, וכי גם המשכילי' בני שם בוש' לדבר אתו בפרסום באופן שאין דבריו ראויים לעשות רושם בלב מפיריו, ע"כ היסב חרה לי על שני מכתבי הקדומים, אשר השחתי' על חנם. אחרי אשר דברי בלע כאלה מבן פחותים כמהו לא ירעו ולא ישחיתו לשום אדם בעולם! כו' ואולי מטיבן של הקרובים אצלנו ורוחם הכביר לא זרה לנו מאז — נוכל לדעת ולהבין גם טיבן של הרחוקים ונראה איפא את אשר לפנינו" ע"כ דברי הגאון נ"י . —

הן אמנם לא ידעתי אנכי מעודי את האיש הזה ואת שיחו, אך כאשר עלה בדעתי לחבר את מאמרי „מעוז התלמוד" שהוא אינו רק רשימה (לויסלוג) מן הענינים הטובים והמועילים הנמצאי' בים התלמוד, הנזכרים שם בגדר רמז, ואשר באמת ראוי להרבנים הגאונים חכמי הדור יתיו להרחיב את הסעיפים הנזכרים שם, ולחבר על כל ענין וענין ספר מיוחד בפני עצמו, וכאשר ירדו באמת חכמי הזמן לסוף דעת וכונת הקונטרס, והעידו עליו: „החבור הזה מעט הכמות אבל רב האיכות", ובאמת חבורים כאלה דרושים מאד להפיץ הזמן, להצדיק את התלמוד ואת הש"ע ולעקור את רוח הרעפארם אשר הפיתו איזו קלי דעת בלבנות בני הנעורים, ואשר הרוח הזה הי' רוח שקר בפי כל המשכילים המדומים (זאגטנאנטע געלטעכרעט) והוא רוח מורד באבותינו מקבלי תושבע"פ, והוא רוח מורד באדונינו הקיסר יר"ה, אשר כל דעתו המהורה, אשר כל עבדיו הנאמנים החוסים בצלו, ילך איש איש בשם אלהיו, כפי שהודיע גלוי לכל עבדיו פקודתו הנאמנה ביום 23 מאי שנת 1866 (כפי שהעתקתיה בחבורי „תשועת עולמים" פרק י"ט, אשר עתיד אנכי להוציא לאור בימים האלה בעה"ת*)

(* ובזה אני אומר תודה רבה להרב הכהן הגדול דר' אלבערש קאחן הי"ו מפאריז על מכתבו מן 8 טען מארס 1870 ועל תשורת הנכבדה להוציא לאור הספר הזה .

והנה אנכי בכתבי את מאמרי מעה"ת עלה ברעתי לענות גם על
 מענותיו של אותו האיש, אשר הוציא דבה במאמרו "הנוספות"
 אבל אמנם נכשלתי בזה "באל תען", כאשר נכשלו בזה סורי
 ורבותי הגאונים יחיו ג"כ. והנה במאמרי הנ"ל לא נגעתי חלילה
 בכבודו של אותו האיש, (*) וכמו שכתבנו (שם צד 18), והנה לא
 בסופה ולא בסערה דרכנו בזה לצאת חלילה לקראת נשק בחרופי'
 וגרופים הנוגעים אל עצמות (דיא פערזענליכקייט) של כל מערער,
 כי ידענו אשר לא תהי' תפארתנו על הדרך ההיא; אבל כל מגמתנו
 להשיב לכל טוען ומסית בדברי' שקולי' ונמרצים הנוגעים להכלי'
 הענין, ולא פלטה קולמסנו רק איזה דברים שנונים כפי איכות
 היוב הבקורת לבר" עכ"ל שם. ולא דנתי חלילה על מחשבה
 שבלב כטענת המערער במגילתו, רק על הדברים המפורשים באר
 היטב, שבאו בדברי המערערים, אשר כל קורא בס הסמר שערת
 בשרו, כי כחשו בתושבע"פ ואמרו "שהתלמוד הוא רעפארם"
 כאשר לא בוש להגיד זאת מפורש באר היטב במאמרו "מדרש
 סופרים" (המליץ שנה ט' גליון 43), ועלי לאמר "שישו בני מעי
 שישו ספיקות שלכם כך ודאות על אחת כמה וכמה!"

ועתה קוראים ישרים, שפטו נא ביני ובין האיש הזה,
 המתברך אלף פעמים במאמרו "מגלה עפה" שהוא איש אמת,
 ואשר חכם אחר נכבד כתב עליו, שלפניו חנף לא יבא, רק
 שלפעמים מפריז על המדה, הנה האיש לא ראה אותי מעודי,
 ולא דבר עמדי אף שיחה קלה, ההוא ישפוט מסגנון לשוני
 שאינני איש אמת? ההוא ישמיע בקהל רב מה שאמרתי בתברת

(*) שמעתי כי כל כעסו של אותו האיש על הערתי, במעוז
 התלמוד" צד 16 בהערה כ"א, שכתבתי לתומי, וכפי ששמעתי שם
 משפחתו הנכון הוא באנדעראוו ולדעתו הטאתי בזה נגדו אשר באמת אביו
 הוא בע"מ הנקרא באנדער, אבל לא ידעתי מה היה לו, הכזה משכיל
 יקרא אשר יבוש אשר אביו הנהו בע"מ? — ואולי צדקתו אתו בזה,
 באשר רוב בע"מ במדינתנו מכני דלת העם הם. — וכפי ששמעתי
 עתה שם משפחתו הנכון שניעפער, שנודע במו"ע "קיל מבר"ר".

רעי? קוראים ישרים שפטו נא שפטו, כי גם הוא מסר דיני ומשפטי אליכם, וגם אתם בני חברתו התומכים בידו, דעו נא וזכרו את מכתבו אשר כתב בעיר קייראן שמוכן הוא להתעולל עלי עלילות ברשע, וזת"ד: אנשי שלומנו בק'... הודיעו לי כי התרו בי"ם שאם ידפוס "מעוה"ת אזי יעלילו עליו עלילות כו' (כפי שראיתי העתק נאמן ממכתבו ביד נאמן) אבל אנכי הנני באחת, הלילה לי מחרפות, הלילה לי מגדופים, אחת אמרתי אנכי לא ראיתי את האיש הזה מעודי, לא הכרתיו ולא ידעתי את שיחו, הן הוא קללני קללות נמרצות, יקלל הוא, אני אברך, וגם בפעם הזאת לא ארון אותו ברותחין, רק בצדק אשפטו, כי מוכרח לצאת לקראת נשק ולהתחמש נגדי בדברי חרפות, באשר כל תשובותיו שדופות קדים ואמר לסערני בחרפות ולהקניטני, אבל ירבה נא חרפות וגדופים, גם יעפר בעפר, ויצחק לא יקפיד. ועתה עלבוני מחול לך איש אמת! אבל מי ימחול לך עלבון היראים והשלמים בקאוונא, קייראן, ווילקאמיר כו'? אשר קראת אותם בשם שומרים הבלי שוא! עגלי מרבק! —

ועתה איש אמת! הנה אתה הורית לנו דרך אמת חדשה (המליץ 46 צד 322) וזה לשונך: „הסופר החפץ בטובת עמו לבור להם דרך ישרה עליו החובה להגיד להם את הדבר אשר מצא בשכלו ברוח בינתו ובתם לבבו" ולפי משפטך זה גלית את כל מחשבותיך לפני הקוראים הנכבדים, ולפי דבריך, כל איש אשר רוח הרעפארם תפעמהו, והוא איש אמת ולפניו חנף לא יבא, עליו החובה להגיד דעתו בשער בת רבים, אף אם היא רעה משתתה אשר לא תבא בקהל; ועתה ראה נא המעט שדברייך סותרים ד"ת, הנה עוד סותרים דבריך זא"ו. הן אתה כתבת (שם נו' 47 צד 330 צלע ג') וזה לשונך: מצד 10 ועד צד 16 יכביר מלים וירבה במליצות על אודות המבקרים הרעפארמארים, ומאשר דבריו אלה אינם נוגעים בי סלבד איזה פראוען לא אענה מאומה עליהם" עכ"ל, והנה הלא בדברים אלה גלית דעתך שאינך נתעה עוד ברוח הבל של הרעפארם, ועתה לכהנא אתי ואזכירך מה שכתבת (שם 48 צד 339 צלע א') ז"ל: ובנתוח הזה אשר תנתח את זמן התלמוד למחזורים (פסאכמן) הנך סודה כי נוסד התלמוד לפי רוח אנשי זמנו ובאמרך: חכמת

הטבע ורפואה התלמודית" הנך מודה כי חכמת הטבע והרפואה עומדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן התלמוד, — ודבר זה נוגע הרבה לענין מריפות הריאה (?) (ולהלן אשיב ע"ז אי"ה) וא"כ באמת אל הרעפארם אשר אנחנו מבקשים ואיך לא תבוש לאמר כי על פי יסודותיך במלוא דברי בעת אשר הם מחזיקי' עוד אותם" עכ"ל. הרי שבת והודית כי מבקש רעפארם אתה, ועתה קוראים נכבדים הנני מוסר דיני אליכם, שפטו נא את האיש הזה הנה האיש האמת הזה גלה לחביריו סוד הרעפארעם שפטו נא מה דינו של איש יהודי המכחיש בפומבי בתושבע"פ ומבקש רעפארם, מה הוא? האם רבני הוא או קראי? ואם לא הטא האיש הזה נגד חקי הקיסר יר"ה? האם יש רשיון במדינתנו לתקן איש איש אמונתנו ככל העולה על רוחו? הגידו נא לי מי הוא האיש הזה, אשר השמיע דעתו ברבים כי מבקש רעפארם הוא? האם כלה תק למודיו באיזה בית הספר או לפחות בבית הספר לרבנים (לכנזינער סוהנע) בוויילנא או בויטאמיר או בחו"ל — ואשר גם זה נודע כי כל רב אף הגאון שבגאונים, וגם החכם שבחכמים, הן הוא לא ימשול על יסודי האמונה, רק הוא נתון תחת האמונה (רעליגיאן) ככל האדם, מבלי שנות בה מאומה — ועתה היתכן שיבא איש המוני כמוהו, שאינו מתואר בתואר "רב" ואין לו סמיכות (דיפלאם) להתערב בעניני הדת ולבקש רעפארם בפומבי. ואתם קוראים יקרים, ראו נא היש עוד באיש הזה ממדת ד"א, אשר העיז לחרף עוד את מערכות ישראל, ולכנות את המאמינים בתושבע"פ, ואינם הולכים בדרכיו ושיטתו המשתתה, שומרים אמונתם הטחורה, ע"פ התורה הכתובה והמסורה. אשר זהו רצון ה', ורצון מלכנו הקיסר האדיר יר"ה; בשם שומרים הבלי שוא ועגלי מרבק? האם שומרי התורה עגלי מרבק המה? האם התורה הקדושה הנוסדה על קבלת תושבע"פ בהבלי שוא יסודה? — הנני מוסר דיני אליכם קוראים נכבדים. שפטו אתם ואני אחריש, כי הנה אנכי יודע באמת את מק ערכי, וכי לא חשיב אנא לאתפוסי אדרא!

אכן שמתי אל לבי את הדברים אשר כתב ידידנו הרב המאודה"ג עדיו לגאון ולתפארת כקש"ת מו"ה שמואל נפתלי עפשטיין נ"י (הלבנון שנה ו' גליון ס"ה צד 355) ח"ל:

מעוז הים

אהת היא ע"כ אמרתי כי לא הכירו אדוני ופינס נר"ו את איש ריבנו, ולולי הכירוהו, אז דברו דברים ראויים לכבודו, או החשו כי כל דבור הבלתי נרצה להכונה השתיקה טובה ממנו. אולם כפי מה שאנחנו בני זאמעט מכירים היטב את האיש ואת שיחו הננו מתפלאים איפא על רבני' חכמי' סופרים, למי עונים הפעם? לאיש אשר האמת רחוקה גם מפיו גם מכליותיו, ואך בזדון לב מלעיג ומתלוצץ על הקדמוני' ועל כל קדשי ב"י באין מעצור לרוחו הכביר, לאיש אשר כבר נבאש ריחו גם בעיני המשכילי' הנאורי' ויגורש מגו כל מכתבי העתים המגיד והכרמל (הכרמל קבלהו שנית שנה זו נו' 14 ושמה לקראתו), הוזה יקרא מתוכה להזדקק אליו לענותו? כו' לא כן הוא איש ריבנו, הוא איננו שואל כענין מפי הרבני' החכמים הגדולים וטובים אשר ת"ל עודם חיים אתנו היום, כי יתירו לו ספקותיו בדת ודין וישיבו לו על חלומותיו ועל דבריו הוא לא כן בדיו! אבל מבקש שיתאספו רבנים ותורה חדשה מאתם תצא, שכן גם התאספו אנשי כנה"ג בימים מלפני' לעשות סייג לתורה; הורש אמת בפיו ואוהב שלום לבל תהי מריבה בין אחים אבל כלנו יחד נטוש תורת אמנו; יקונן וייליל על חרפת הש"ע אשר הי' לשמצה... כפי עוכרינו וחפץ שיכחידוהו, שואל להרחיב צעדי תחתיו כו' (עיין שם גם בגליון מ"ו).

המערער הזה תפס אותי (שם צד 330) שכתבתי תכונת אבן השואב, בלשון זכר, והקיף בשני הצאי עגולה (השואבת?) ויתר סגולותיו (סגולותיה?) הנה בזה העיד על עצמו שלא למד אף בספר החומש דכתיב (בראשית כ"ח) "והאבן הזאת וגו' יהיה" והמלה הזאת היא משמות המשותפים, כאשר זכר להדיא ב"ז בתל"ע סי' ק"ה. ונעלם ממנו ג"כ לשון הספרו' שהשתמשו האחברי' לדבר על האבנים תמיד בל"ז, ובראשם החכם רב"ל בס' ראשית למודים (שער ה' סי' 103) "והיו לאבן אחד" (שם) ויש מאבנים היותר קשים ומצוקים מאבנים אחרים (שם) אבן טיפי, אבן מבריק, אבן קרני, וכן כתב המבאר (משלי י"ז ח') אבן חן השוחד וגו' הוא אבן הקבוע במבעת אשר נחש ינחשו בו ויחשו לו כגולותיו כפי אשר נהפוך אותו כו' הייתי אומר כי כיון החכם על האבן המושך (מאנגעטעטיין) כו' (ולקמן יתבאר עוד), ובאמת

יארך לי להביא ע"ז ראיות מן הספרות, שאבן הוא מן המשותפיו
ועתה שפטו נא קוראים ישרים, האיש הזה שאינו בקי בהליכות
לה"ק, יעוז עוד בהותו לבקר דברי סופרים, אלה מבקריך ישראל!
ואתה קורא ישר! הלא ידעת כי אין סופר בארץ, אשר
לא תפלוט קולמסו איזה שגיאות בחקי הדקדוק ובשמוש הלשון,
ואף כי הסופר, שאינו כותב ראמאנען ולא שירים בדוים, אשר
בכל אלה רק נזר הלשון והמליצה, הוא מרכז החבור וסופרו גם
יחד, והסופר הכותב דברים עיוניים, הלא הוא ישתדל לדבר
בלשון מרגלת וצחה (פאפולער), ויכתוב בד"מ עבור ת' בעבור
(בלשון הרב "המגיד" אשר תפס אותו האיש בכרמל ש"ז נו' 14)
וכאשר כתב המליץ הגדול רש"פ ז"ל עכשיו ת' עתה (באתת
מאגרותיו), ובן מצינו שאף בעלי המשנה רבותינו ז"ל כתבו
תרם ת' הרים בעבור שהי' לשון מורגלת בפי הדוברים (עיון
רמב"ם ותוי"ט ריש תרומות). — והנה הסופר אף המובהק רגיל
הוא לטעות, באשר הסופר אדם גם הוא, ושגיאות מי יבין? —
אבל המבקר אשר בא לבקר את דברי הסופרי, גם ירבה להתלוצץ
ושחק ורגז ואין נחת, ההוא ישעה בדבר שהוא מבקר? ואך לנו
להוכיח מסגנון הבקורת שלו, שלא קרא חומש, ולא למד תלמוד
לשון עברי ולא בן ולא קרא בספרי ההשכלה. —

ואתה קורא יקר! לא ארפך עוד, דון דיני, כי שמתוך
לשופט צדק! הנה אנכי שאלתי בס' "מעוז התלמוד" (שם צד 17)
שאלה גדולה, לאמר: איך יעוז איש אחד פרטי לפרסם רעיון
משחת כזה במחנה העברים ע"י מ"ע בעיני כל עם הארץ, כי לא
כל אדם מוכשר להיות רעפארמאטאר, והן הן הדברים הראויים
להיות נדברים, רק בסוד יראים, צדיקים, חכמים, ונבונים,
הרחוקים מתאות, הרחוקים מתנף ומשוא פנים, והשלמים בכל
המדות, ואשר אלו בודאי לא יבטלו אף קוצו של יו"ד מן הדינים
העקרים שבשו"ע; ולא להשמיע דברים זרים כאלה במ"ע לפני
מוזרות בלבנה, ועתה מה יענו הבווערים ע"ז, אין לנו עוד חלק
בשו"ע ולא נחלה בתורת אל שדי!! ע"כ לשוני שם. ועתה ראה
מה השיב המבקר ע"ז תשובה ברורה וישרה! שאין צ"ל אבן
השואב רק אבן השואבת! ועוד יתר תשובות כאלה הנוגעים רק
בחקי הלשון בדקדוקי עניות, ע"ד "עורבא פרה!" ועוד העמיד

בדברי אלף סימני שאלה וסימני (סיז) לעור את עיני הקוראים ,
 ולהתפטר מכל השאלות העקריות ששאלנו במאמרנו . ואתה
 קורא יקר ! אחרי אשר הראה לפנינו האיש דרך חדשה בבקורת
 אשר לא שערוה כל גדולי המבקרים , ע"כ הנני נותן לפני אותו
 האיש דרך אחרת יותר כבושה ורצויה למבקר כזה , לאמר : קח
 לך גליון גדול , וכתוב עליו בחרט אנוש אלף אלפי אלפים סימני
 שאלה, כזה (?) וסימני (סיז) ועשה בהם מטעמים כאשר אהבת .
 אבל דע כי שאלתי הגדולה אשר שאלתי (שם), ועוד יתר השאלות
 הרבות , קיימות ונצבות לעולמי עד , בין שכתבתי אותן בלשון
 צחה , ובין בלשון עלגים (כדברי המערער) , ואף אם היו נכתבי'
 בלשון הזשארגאן , הנה השאלות במקומותיהן עומדות , וכל
 חשבותיך נשארו מעל . —

עוד עמד המערער וטען (שם) „המכחיש בכל אלה יאמר
 המבקר הפילוסוף בצד 3 וכופר בכל באל המיוחד ובתורה מן
 השמים , דומה למכחיש שאין לאבן השואב כח המושך ויתר
 סגולותיו , והנה אם אמנם אין הדבר הזה נוגע בי ובמאמרי
 נוספות , בכ"ז אגלה את אזנו כי הקישו הזה שקר הוא , כי עקרי
 הדת לא נודעו לנו אך על פי הקבלה ולא ע"י החושים וסגולות אבן
 השואבת ניכרים ונודעים לנו ע"י החושים לא ע"פ הקבלה !"
 עכ"ל . — הנה כזה ראיתי כי לא הבין את דברי וכ' מה שכתב
 ע"כ הנני לבאר את דברי אלה לפני הקוראים הנכבדים : הנה שם
 (צד 2) כתבנו , כי כל דבר אשר ישיג האדם בחושיו , הוא
 הנקרא טבע (נאטור) , והדבר אשר לא ישיג עוד האדם בחושיו
 נקרא סתרי הטבע (נעכיימניס דער נאטור) , ולפיכך יש עוד דברי'
 הרבה בחקות הטבע הנסתרים עוד מחכמי הטבע , מפני שהאדם
 מוגבל רק בחמשת החושים אשר לו ולא יותר , והנה הדבר הזה
 כבר ביאר בארוכה ה' בעדענשטיין בספריו (הויס דעס
 קיינע דער נאטור וויססענשאפט) וכן כתב שם (ספר ד' פרק ב')
 „השגת האדם צעירה מאד וחלושה , ואינו משיג רק את אשר
 ביכלתו להשיג ע"י חמשת החושים , ואולם כחות הטבע הבלתי
 מושגים נעלמו מאתנו עד אין סוף ואין הקר , סגורים ומסוגרים
 היו ויהיו בחק הדת הטבע , עד אשר יתגלו בפעולותיהם באיזה
 מכה להרגיש אותם בחמשת החושים" . ושם (בפ"ג) כתב : „כי

פשיכת אבן השואב האף כי נראו פעולותיו ומשיכתו לעין, בכ"ז לא ישינו החושים את איכות כח המשיכה". היוצא מזה, כי כל סתרי הטבע אינם מושגים בכח החושים, ורק נודעים וניכרים ע"י פעולותיהם, שהפעולות מושגות בכח החושים, ולפי"ז הקישי ברור כשמש, שאנחנו קרוצי חמר אין אנו משיגים בחושינו את אל המיוחד ותורה מן השמים (כאשר כתבנו במק"א בשם הגר"א זצוק"ל החילוק בין דבור לאמירה) — שאף התורה הקדושה אין אנו משיגים בחושינו, — ורק ניכרי ונודעי לנו ע"י הפעולות כאסוד (שמות ל"ד) וראית את אחורי ופני לא יראו, ופי' הרב מדר"ע ספורנו, תראה איך תהי' פעולתי כל מה שלמטה ממני, וכן כתב בעל אמונת חכמים (בס' טעם זקנים פ"פ א"מ שנת תרט"ו) צד ל', וז"ל: והנני מוסיף עוד ענין אחר שהוא יותר נפלא ולא הי' ידוע עדיין בזמן הרב אלב"ו בעל העקרים, והוא כי האבן ההוא הופך פניו לעולם לצד צפון אע"פ שהרוח נושב מצד אחר, ואם תקח אותו כשהוא פונה לצד צפון כו' ואין אנו יודעים טעם לכ"ז; ואלו אבותינו ספרוה לנו לא היינו שומעים אותם, אבל אנו מאמינים בדבר לפי שנופל תחת השגתנו, א"כ הדבר אפילו בדברים מעניני הטבע יש כמה ענינים שלא נוכל להשיג הטעם שלהם אף על פי שלא נוכל להכחיש מציאותם ולומר עליהם שאינם אמיתים, ולפי האמת, לא שאין טעם לדבר, אלא שעדיין לא יכלו החכמים להשיגו. וכן הוא מציאות ה' שהענין ~~אצ"פ שאין לו מופת~~, זו היא כוונת בעל העקרים כו' ובלא ספק שכמה ראיות הי' יכול האדם להביא על מציאותו ומהותו, אלא שאין דעתנו יכול להשיגם ולהתבונן במופתים האלה בהיות מבע האדם ובחותיו חמרי, ואין כח לשוכני בתי חמר להשיג מה שלמעלה ממעלתו כמו שכתוב וראית את אהורי ופני לא יראו. עיי"ש גם יתר דבריו הנעימים. —

ועתה הלא ראית קורא יקר! כי הקישי ברור כשמש, וכבר השתמשו בו גדולי העולם, כמו הרב אלב"ו והרב ר' אברהם חיים וסירב"ו אחד מרבני ויניציאה הוא בעל אמונת חכמים, וב"ה שכונתי לדבריהם הקדושים. ומעתה הלא דברי מבוארי' כספירי', שאין כח המושך של אבן השואב, נראה וניכר להחושים, רק פעולותיו נראות וניכרות ולא זולת. — והנה האיש הזה אשר

לפניו חנף לא יבא ולא נשא פנים לחכמי הטבע וכתב „וסגולות
 אבן השואב, ניכרים ונודעים לנו ע"י החושים", ועתה אם התנשא
 אותו האיש בשיאו לשמים, לאמר, כי נגלו לו תעלומות איכות
 כה אבן השואב ע"י חושיו; א"כ איפא מדוע הגלה הגלת שלומים
 והרחיק נדוד לכתת את רגליו מרחוק לגור, לחדש את הש"ע
 לתקנהו ולצרפהו, הלא טוב הי' לו לבא פאריזה, ולהציע לפני
 חכמי האקאדעמיא, כי נגלו לו כחות אבן השואב ע"י חושיו, הלא
 אז יענדהו עטרה לראשם, ויושיבוהו על כסא מרומי הפרופיסורי,
 גם יסמכוהו באשישות ירפדהו בתפוחים, גם יעשירוהו עושר
 רב. — אבל היוצא מזה כי אין לו אף ידיעה קלה, אף בספורי
 הטבע, ולא ידע ולא הבין כי גם חקות הטבע לא נתנו לרעפארם
 וגם לא עליהם ידבר איש ככל העולה על רוחו.

שם (בגליון 48 צד 338) כתב המערער וז"ל: „רב את ריב
 ההבלים בעד הבצע והכבוד", הנה שני משפטיו אלה, עקשים
 ונזולים גם יחד, ראשונה, כי לא רבתי את ריב ההבלים, רק
 רבתי את ריב התלמוד והש"ע הקדוש; שנית, לא עשיתי זאת
 בעד בצע וכבוד, כי מה בצע ומה כבוד למחבר ספר עברי בדור
 הזה? — ואף כי הוא הזכיר פעמי' רבו' במגילתו העפה והשדופה,
 אשר ספרי לא יחזיק רק 45 עמודים — ועתה היש בספר קטן כזה
 להעשי' את מחברו? ואנכי אמנם לא ידעתי את מטרת האיש הזה
 אשר עזב פתאום את כבודו הראשון שהתפאר א"ע שהוא ראש
 ישיבה בוויילקאמיר, ולבסוף אחזו שגעון לדבר תועה על התלמוד ועל
 הש"ע אמנם אין אנחנו יודעים לחרוץ עליו משפטו לומ' כי שוחד
 בצע וכבוד עורו את עיניו, אבל רק זאת ידענו מ"ש ה' רמ"ד
 וואלפסאהן (הלבנון שנה ז' גליון ד') וז"ל „המלים המתוקי' האלה
 רגל על לשונן הפילוסוף הנעלה לי . . . אשר פרחי המשכילי'
 יתנוהו עטרה לראשם ויקראוהו בשם מענדי לסאן השני
 הרעפארמאטאר הגדול, ואפריון נמטיה לאיזה מראשי הקאמיטע
 בעיר ק' . . . על אשר פור נתנו להמצדיק הרבים ע"ז.
 סך 200 רז"כ למען יסע אדעססאה להוציא שם רעיון הרעפארם
 בו", היוצא מזה כי לפי דברי המודיע הנ"ל עשה אותו האיש כל
 מעשהו בעד בצע סך 200 רז"כ. —

שם (צד 339) הוכיח בדרך ההגיון הנפלא שמצא בדברי

וז"ל: ובאמרו חכמת הטבע והרפואה התלמודים, הנך מודה כי
 חכמת הטבע והרפואה עומדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן
 התלמוד, (ודבר זה נוגע הרבה לענין טריפות הריאה) (ושם בהערה
 הוסיף ביאורו לזה וז"ל): "כל עניני הטריפו' יסודם בחכמת הטבע
 כי איזוהי טריפה כל שאינה חיה כו' וא"כ באת אל הרעפארם אשר
 אנחנו מבקשים כו'" עכ"ל. והנה לא אדע מדוע הטריח המערער
 הזה את הקוראים להוכיח מדברי ולהכריחני על הודאה, אשר
 חכמת הטבע והרפואה עומדת עתה על מצב אחר ממצב של זמן
 התלמוד! אך לו קרא ושנה הי' יודע כי דבר זה מפורש בתוס'
 (מ"ק דף י"א ד"ה כוורא) וז"ל: כוורא סמוך למסרחי'
 מעלי, ובזמן הזה תופסים סכנה למיכל סמוך לסרחון וגם משתי
 עלה אבוה דאמר בסמוך דמעלי ושמא נשתנו כמו הרפואות
 שבש"ס שאינן טובות בזמן הזה כו' עכ"ל. והנה הלא ראיתם
 קוראים יקרים אשר רבותינו בעלי התוס' כבר אמרו מפורש, כי
 הרפואות שבש"ס אינן טובות בזמן הזה, ובכ"ז זאת לא מצינו
 חלילה שהקילו בעלי התוס' בטריפות הריאה, כמשפט אותו
 האיש. — והנה הביאור הנאמן בדברי התוס' אלו, הוא ע"פ
 מ"ש הגאון מוהר"א בס' צרור החיים (שו"ת שפתי ישנים), הן
 לא טבעיות סמי הרפואות נשתנו, אך המחלות נשתנו, ר"ל
 לא נשתנה הסם שהי' מסגולתו בימי הראשונים להתחזק הטבע,
 שיהי' עתה מחליש אותה; והמתחם שיהי' עתה מקרר, והמשלשל
 שיעצור, וכדומה. אבל אחרי שכפי התמדת השתנות האיקלים
 לפי תנועת מערכות השמים, כן נשתנו המזגים, נשתנה ג"כ
 ענין הרפואה, שיש שהי' צורך בימים הראשונים להתחלש עתה
 יצטרך להתחזקות, ומי שהיה הראשונים מעבירים מחלתו ע"י
 סמים המקררים, יעבירוה עתה במחממים, וכדומה, וזה שאמרת
 לא הרפואות אך המחלות נשתנו עכ"ל. ור"ל אשר לא נשתנו
 המחלו' רק רפואו' המחלות נשתנו, ובד"מ אם הי' דרך הראשונים
 לרפא את המחלה בחמום, מרפאים עתה בקרירות וכיוצא בו,
 אבל המחלה שהיתה מחלת בימי קדם, הנה מחלה עד היום הזה,
 וכמו כל המחלה הכתובה בסה"ת בפרשת התוכחה, קדחת
 שחין ודומיהם, היכחיש חכם הטבעי בזמן הזה שאינן מחלות,
 ועתה וכי מה ענין השתנו' הרפואה לטריפו' הריאה? אתמהא!

אבל אחת אמרנו כי אותו האיש נבוכ הוא מאד ופוסה הוא על שתי הסעפים, הנה ראינו כי התנצל (נו' 48 צד 338) וז"ל: בעור אשר לא נגעתו בהתלמוד לרעה" (תודה רבה לרעפארטאטאר הזה!) , וגיכף שם בהערה כתב וז"ל: כל עניני הטריפות יסודם בחכמת הטבע, כי איזוהי טריפה? כל שאינה חיה! "עכ"ל והלא דבר זה הוא נגד התלמוד, כמו שיתבאר אי"ה, ולפי הוכחה הזאת, צדקנו במשפטנו שאמרנו למעלה, שהמעט שדבריו סותרים ד"ת עוד סותרים אלה את אלה, ולא נשאר לנו דבר להצדיקו—שלא יהיו דברי רעפארטאטאר סותרים אלה את אלה—רק לומר שהנהו נבוכ, ומכותלי ביתו ניכר שאינו תלמודי, ולא כתב דבריו רק מפי השמועה—כאשר כבר שמענו אנתנו דבריו אלה מפורשים ויוצאים מפי ח' נוסע אחד, והוא העלה גרה כדרכו, והוא שננת תלמוד העולה זרון. —

ועתה הנני לבאר ולהוכיח לפני הקורא, אשר הטענה הזאת שעדך אותו האיש מתנגדת הוא לדברי התלמוד, והטוען כזאת הוא נוגע בתלמוד לרעה, ומכחיש בר"ק ומשפטו מפורש: — תנן (חולין ד' מ"ב) אלו טרפות בבהמה כו' ונזכרו י"ה טריפות במתני', ושם בגמ' (דף מ"ג) אמר עולא שמונה מיני טריפות נאמרו לו למשה מסיני, וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"ה מה"ש ה' ב') ויש שם חלאים אחרים אם יארעו לה תחשב טריפה והן הלכה למשה מסיני, ושמונה מיני טריפות נאמרו לו למשה בסיני, אלו הן דרוסה נקיבה חסרה נטולה פסוקה קרועה נפילה ושבורה וכ"כ המור (יו"ד סי' כ"ט) ויש מיני חולאים שהלכה למשה מסיני שהיא נטרפה בהן לפי שאינה יכולה לחיות מהן והן שמונה כו' וכל הטריפות נכללין באלו הח' וכ' שם הרב"י ודע שבמשנה ר"פ א"ט שנויי' י"ח מיני טריפו' ואפ"ה לאחששו הרמב"ם ורבינו לומ' י"ח טריפו' הן כו' מ"ם מנין דח' עדיף ליה שהם סוגים יותר כוללי' כו' עכ"ל, ובאמת ט' סוגים הם, אלא שאין דרוסה מן המנין משום דדרוסה מפורש בקרא (ד"ט שם). והנה הסוגי' האלה כוללי' ע' פרטי' כמו שמנאן הרמב"ם שם (פ"ו מה"ש). והנה באלו ח' הסוגים ושבעים הפרטים נכללים כל הטריפות שבעולם (עיין תפארת ישראל בדקדמה לפ"ג דחולין).

והנה הלמ"ם הוי דאורייתא ממש, והלכך הוי הטריפות

דאור
הרמ
דמרי
ולענ'
בשח
איסו
י צה
למ"ד
דהיו
לשח
בשר
לרמ
הלמ
הכח
אסס
(ובב
ולפי
ההו
יו"ד
הרמ
המס
כלל
ופר
הלמ
לנו
יוצי
שא
סדר
שא
וכן
ופיו
ושא

מעוז הים

ח

דאורייתא, וכ"כ הגאון בעל תפ"י (שם) וז"ל ומה נראה שחזר בו
 הרמב"ם ממילי דינקותיה דיליה, בספר המצות (לאוין קפ"א)
 דסריפה אסור דרבנן; ועיין רמב"ן ומגלת אסתר שם (דכ"א ב'),
 ולענ"ד יש להביא רא"י דהלמ"ם הוי דאורייתא מדפסלינן כל ספק
 בשחיטה (אולם הרא"י הזאת אינה חזקה כ"כ די"ל דהיכי דאתחזק
 איסורא שאני, ולדבר הזה העירני יד"ג הגאון מאור הגולה סו"ה
 יצחק אלחנן אב"ד דפה), ועיין רש"י (חולין ד' כ'): אלא
 למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, מתורה שנמסרה למשה ע"פ
 דהיינו הלמ"ם, וכ"כ הרמב"ם ז"ל בעצמו (פ"א מה"ש ה"א) קרא
 לשחיטת עוף מ"ע שכתב: מצו' עשה שישחוט מי שירצה לאכול
 בשר בהמה וחיה ועוף" ופשוט הוא שהרמב"ם הביא שם הכתובי'
 לרמו בעלמא ולסימן, (כמ"ש הרמב"ם בהק' לס' זרעים, שכל
 הלמ"ם אין להם רמז בקרא, רק נסמכו לרמו בעלמא למקראות
 הכתובי' בתורה) ולא דקדק אם נזכרו בגמ' או לא, מאחר שאין זה
 אסמכתא גמורה, ר"ל שאין לזה באמת רמז בקרא, רק נסמכו לסי'
 (ובמק"א יתבאר זה בארוכה, שיש הבדל בין אסמכתא לאסמכתא)
 ולפי"ז מיושב שם קושי' הכ"מ והלח"ם יעו"ש. ועיי"ש ברש"י ד"ה
 ההוא תריץ הא כמ"ד יש שחיטה בעוף מן התורה, ועי' רשד"ם
 יו"ד סי' קל"א שהרבה להביא ראיות שאף דעת הרמב"ם כדעת
 הרמב"ן דהולכין בספיקו להחמיר. —

והנה כבר חלק הרמב"ם ז"ל (בהק' לס' זרעים) בין הדתיים
 המקובלים בתושבע"פ ובין הלמ"ם, וז"ל: זה ענין מה שאמרו
 כללותיה ופרטותיה, רצו לומר הענינים שנוכל להוציאם בכלל
 ופרט ובשאר י"ג מדות, והם מקובלים מפי משה לא נאמר בהם
 הלמ"ם, או חובל בחבירו משלם ממון הלמ"ם, שכבר נתבאר
 לנו שאלו הפירושים כלם מפי משה ויש להם רמזים במקרא או
 יוציאו אותם בדרך מדרכי הסברא כמו שאמרנו, ועל כן כל דבר
 שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו, ואי אפשר להוציאהו בדרך
 מדרכי הסברא עליו לבדו נאמר הלמ"ם כו' ויתבאר לך אמיתת מה
 שאמרתי שאין מהם אפי' אחת שהוציאוהו בדרך סברא כו' עכ"ל.
 וכן אמרו (גיטין ס') אמר ר"א תורה רוב בכתב ומיעוט ע"פ
 ופירש"י רוב התורה תלויה במדר' שכתוב למדה בכלל ופרט ת"ש
 ושאר מדות שהתורה נדרשת בהן ומיעוטה ע"פ שאין רמז ללמוד

לה בתורה אלא למשה נאמר עכ"ל. הוצא מזה שאף למ"ד שיש טעם וסברה למצו' המפורשות בתורה כמור"ש דדרש טעמא דקרא (ב"מ קט"ו וש"נ) בכ"ז להל"מ אין טעם ואין סברא כמו שמנה אותן הרמב"ם ז"ל שם (ובספרי שרשי הי"ם יתבאר זה בארוכה). — והנה הדבר הזה מפורש היטב במקומו' הרבה בש"ס ופוסקים שאין להל"מ טעם וסברא, וכאמרם (פסחים ל"ח) א"ד ברית הן הן הדברים שנאמרו לו למשה מסיני ולא טעמא בעי? ופירש"י בתמיה א"ל וכי הן הן הדברי' כו' דלא בעי טעמא כהל"מ עכ"ל. הרי מפורש מן התלמוד ומן הרמב"ם שאין טעם וסברא להל"מ. ועתה שפטו נא קוראים נכבדים על האיש המופת הזה, האיש אשר לא ישא פנים לחכמי הטבע ואומר כי סתרי הטבע מושגים בחושים, הנה האיש הזה לא ישא ג"כ פנים לחכמי התלמוד ולגדולי הפוסקים ומכללם הרמב"ם ז"ל, ויצא לתת טעם וסברא להל"מ ואמר, כל עניני הטריפות יסודם בחכמת הטבע"הוי רעפארמאטאר רועה אוילי! ואפילו בר בי רב דחד יומא יודע שאין טעם וסברא להל"מ! —

ועתה קורא יקר! הלא תשאלני, הא אמרו שם במשנה: „זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה“, ושם בגמ' (מ"ב) אמרו אלא רמו לטריפ' שאינה חיה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה, מכלל דטריפה אינה חיה (והנה שם יש מ"ד שטריפה חיה ר"ל אף ע"פ שהיא חיה טריפה, ולהלן יתבאר) וכן פסק הרמב"ם (פ"ב מה' מ"א ה' ט') מכאן אמרו חכמים, כל שאין כמוה חיה טריפה? — אבל קורא יקר! שמע נא אמרי יושר, והענין הוא כך, הנה ח' הסוגים וע' הפרטים שהם הל"מ, באמת אין טעם ואין סברא לטריפות האלה, אלא כך צונו ה' למשה מסיני ואלו לא ישתנו בשום זמן מן הזמני', כי אין לתת בהם טעם ולומר שנאסרו מפני שטריפה אינה חיה, כי אין טעם להל"מ כמו שמתבאר למעלה. אלא באה המשנה להורות לנו בזה הכלל וכו' לרבות שאר טריפות שאינן נכנסות בגדר הי"ה שמנו במשנה וכאמרם (שם נ"ד) זה הכלל לאתויי מאי כו', והנה עכשיו דקתני במתני' זה הכלל וכו' א"כ הלא יבא לרבות כל הטריפות שבעולם ולפיכך גדרה המשנה ואמרה זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה כלומר שאין לך לרבות רק מיני הטריפות האלה שאין כמוה חיה

ולא
הלם
בחק
הזמן
הן ה
זמן
מזה
לרב
וקט
הפר
ריש
להו
הזי
הת
אינ
דהא
להו
חד
איכ
הזי
מה'
בד
את
זו
שה
זכ
ופי
יב'
וז'
אס
דאי
שה
מש
עני

ולא מריפות אחרות. — היוצא מזה כי כל סוגי המריפות שהם
 הלמ"מ וכל פרטיהם הנכנסים בגדר הסוגים אינם נכנסים כלל
 בחקירת מריפה אינה חיה, כי כל דיני הלמ"מ אינם נתלים בגדר
 הזמן, ואף אם יחדש ד' את סתרי הטבע, ונטרפו הבהמות בסימני
 דן הנק נפש ולא ימותו, בכ"ז אין להכשירם בשום אופן, ובשום
 זמן מן הזמני, ורק המריפו' שאינן נכנסות בגדר הסוגים, ומתרבות
 מזה הכלל, רק על הן נאמר התנאי כל שאין כמות חיה. וראיה
 לדברי שכן אמרו (עם נ"ד) דבי יוסף רישבא מחי בנידא נשיא
 וקטלי אתי לקמיה דר' יהודה בן בתירא אמר להו וכי להוסיף על
 המריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים, רב פפא בר אבא
 רישבא מחו בכוליא וקטלי אתו לקמיה דר' אבא אמר ליה וכי
 להוסיף על המריפות יש, אין לך אלא מה שמנו חכמים, והא קא
 חזינן חקא מתה גמירי דאי בורא לה סמא חייא, הרי שדעת
 התלמוד שהמריפות היטוים במשנה, אינם תלויים בטעם מריפה
 אינה חיה, דאל"ה מדוע לא נוסף על המריפות שמנו חכמים,
 דהא תלויים בטעמא דמריפה אינה חיה? ולפיכך שפיר אמרו וכי
 להוסיף על המריפות יש? ר"ל וכי יש להוסיף במריפות סוגים
 חדשים? אין לך אלא מה שמנו חכמים בהלמ"מ ולא יותר. — ואי
 איכא לרבות במריפות בזה הכלל, לא מרבינן אלא דוקא הני דקא
 חזינן דמתה, ואי בדרא לה סמא לא חייא. — והנה הרמב"ם (פ"ה
 מה"ש ה' כ"ג) הוסיף על המריפות, „לחזי העליון שניטל מריפה”
 בדבר שלא נזכר לא במשנה ולא בגמ', וחכמי לוניל שאלו בזה
 את פי רבינו וכי להוסיף על המריפות יש? והשיב להם שמריפות
 זו בכלל מה ששנינו זה הכלל כל שאין כמות חיה מריפה, אחרי
 שהמציא ע"פ דרכי חכמת הטבע שאין כמות חיה (ע"ש בכ"מ). —
 וכן אמרו בגמ' (חולין נ"ז): אמר רב הונא סימן למריפה י"ב חדש,
 ופירש"י סי' לספק מריפ', הרי מוכח מזה דודאי מריפ' אע"פ שחיה
 יב"ח הוי מריפה, וכן פסק הרמ"א להדיא (יו"ד סי' נ"ז סעיף י"ח)
 וז"ל: וכל מקום שהוא ודאי מריפה אע"פ שנשתהא יב"ח הוא חי
 אסור וכתב ע"ז הש"ך (שם ס"ק מ"ה) בת' הרשב"א כתב כן איתרת
 דאע"פ שנשתהא בודאי יב"ח אסור, כיון דודאי מריפ' היא, ולא מהני
 שהיית יב"ח אלא בספק מריפה וכה"ג, דאע"ג דטעם דמריפה היא
 משום שאין כמות חיה מ"מ אם חי יב"ח אסור דאין להכחיש בשום
 ענין דברי חז"ל שאמרו שהיא מריפה" וכתב שם עוד הש"ך ז"ל,

ומשמע מדברי הרשב"א שם דצ"ל רהא רהיא היה יב"ח ע"כ נס
 הוא, אבל עכ"פ מריפה היא, אבל מהרש"ל שם כו' מיהו בתשובת
 הרשב"א שם כתב דיתרת מריפה מטעם אחר שלא אמרו שהיתרת
 אינה חיה אלא כך אמרו שהלמ"מ שהיתרת כנטול דמי כו' ע"ש
 ובש"ך (סי' פ"א ס"ק ה') אולם לק"ר הטעם הוא כמו שאמרנו, שכל
 ח' סוגי המריפות ומעיפיהם, לא שייך לומר עליהם שאין כמוה
 חיה מריפה, הואיל דהלמ"מ הם, ולא שייך לומר בהם טעם וסברא
 כמו שכתבנו למעלה, ולא הזכירה המשנה, כל שאין כמוה היה
 מריפה, אלא על הספיקות ועל כל הני דמתרבי בזה הכלל, ואולי
 רמז ע"ז הגר"א וצוק"ל (שם אות מ"ב עיי"ש) • ולפי"ז שפיר פסק
 המהרש"ל (שם בש"ך) דבמקום דאיכא פלוגתא בין הפוסקים אי
 חזינן דחיה יב"ח כשירה. —

ולפי ההנחה הזאת יצא לנו פסק ברור, דכל המריפות
 הוראים שמנו חכמים במשנה וגם האמוראים בגמ' (עיין ט"ז יו"ד
 סי' מ"ג ס"ק ט') אע"פ דחזינן דהיה אין להבשירם בשום אופן,
 משום דכל אלה הן המה סעיפי הסוגים שהם הלמ"מ שנאסרו כרי
 טעם, רק כל המריפות שנעשו בהם ספיקות בכל ספק שבעולם,
 הרי אלה וכיוצא בהם, תלוי' באי חיים יב"ח, ובחכמת הרפואה. —
 וכן ראיתי שכתב החכם חזקיהו הלוי (המגיד שנה ששית גליון
 א) שהז"ל השתדלו בכל מקום להסכים שעורי התורה עם הטבע,
 והרברים שתלויים באמת בחכמת הטבע, יכולים להשתנות לפי
 מצב הטבע בכל זמן, וכמו שמקובל לנו מפי חכמי הש"ס שחובה
 הוא על איש ישראל לישב בתענית אם הי' דבר בעיר, ודין זה
 מובא לפסק הלכה (ש"ע א"ח סי' תקע"ו) אבל המ"א כתב שם
 מאחר שנתברר שבעת כזאת האויר מוזיק מאד למתענה, אסור
 להתענות, ובע"א (כ"ד:) פרה וחמור בת ג' שנים וראי לכהן משום
 דלא ילדה קודם ג', וכתבו התוס' בזמננו מעשים בכל יום פרה
 יולדת בת ב' שנים, מפני שנשתנה הטבע, (ע' חולין מ"ז כל חיוי
 בריותא הכי אית להו וברא"ש שם ובתוס' בכורות (י"ט:) ד"ה פרה
 כו' ואין הדבר כן בדין המקובל ד"מ במיני מריפה, כי אע"פ שהודו
 כי הזמן והטבע משתנים בפרטי המקומות ופרטי בעה"ח לפי
 שינוי האויר, והם עצמם אמרו במקום אחד אפשר דברדא לה
 סמא וחייא, ועיין ר"נ ר"פ א"ט, וגם יש חולקים ומשתדלים לברר
 שיש מיני מריפות שיוכלו להיות, וחיות הגה באמת, בכ"ז א"א

מעוז הים

לנשות מן המקובל אפי' כמלא נימא, יען בנידון זה שהוא לתכלית קדושת גוף האדם והרחק מן הכיעור וכדומה לו, אפשר בקל להשוות המדע המאוחרת עם המקובל מקודם ולהטות המציאות אחר התוה"ק אשר אמריה תאמר כי הטריפה אסורה אפילו למ"ד טריפה חיה, מפני שלא ניתן לאכול רק דבר שלם באבריו, וכל מום לא ירצה, ואת אשר קבלו חז"ל שהוא חסרון גדול בתשלום אברי הבהמה ד"מ הנקב בושט, והחסרון בריאה וכדומה, תזיק האכילה למדת האדם המוסרי אשר גם הוא מהויב להשלים אבריו מכח האכילה ע"ד המועיל לבריאת הגוף והנפש יחד, כי צריך הישראלי לשמור האברים הקבועים למאכל ודבור כמו הושט והריאה בקדושה וטהרה עכת"ד. — ואפריון נמטיה להאי גברא רבא שחידש טעם לשבח בד"ק רז"ל בדיני הטריפות; אמנם בעיקר הדבר ברור הוא כשמש, כ"ש למעלה שהלמ"מ אין להם טעם וסברא. — היוצא מזה כי דיני הטריפות המקובלים, לא איכפת לן אם חיים או אינם חיים, ורק באמת מצינו כי יש מיני טריפות אשר המציאו חכמי הדורות מטעם טריפה אינה חיה, כפי הכלל דמתרבים בזה הכלל, וכמ"ש הרמב"ם דנישל הלב נבלה אף שלא נמצא לזה ראייה ברורה וזכר מד' חז"ל, רק לרוב חכמתו וחקירתו בטבע חשבהו למשפט היותו מצב הגוף בחסרונו הוא נבלה, וכן כתב הגאון בעל כו"פ (סוף סי' מ') והוסיף שם וז"ל: ויראתו היתה קודמת לחכמתו לכך בכל הפרקים לא רצה לחשבו בכלל נבלה הואיל ולא מצא לו עזר ודבר מדברי רז"ל, ועל שכלו לא רצה לפסוק. וכבר העיר ע"ע שרוב ספרו הכל מפי סופרים וספרי' ולא עינה מלבו, ובמקי' שעינה מלבו אמר בפיו"נ"ל וזעיר שם זעי' שם בספרו", עוד כתב הגאון הנ"ל (שם) וז"ל: ובפרט כי הרשב"א אומר מה שמקובל בידנו ומסורת הלמ"מ שטריפה אינה חיה יב"ה ואפילו חקות שמים וארץ אינם יכולים להכחישו ולנתק מוסרות התורה שבע"פ, ואם כן הרי אתה עוקר ד"ת, אבל דבר זה וכי יש עליו קבלה או רמז בדברי חז"ל, רק בנוי לדעתו ע"פ השכלת הטבע ומציאות שלא יצוייר לב"ה להיות חי בהעדר הלב, וכי זהו הכחשת הקבלה והתורה עד שנימא שיבטל אלף עדים ואות אחת מה"ת לא תבטל, וכי בזה הכחשה לתורה לקבלה, אדרבא חיזוק מבלי לילך אחר מציאות הטבע, רק כפי התורה אשר לנו למורשה, ומה בכך שמכחיש חקות הטבע, וכי עי"כ תצא חורבה

נס
בת
גרת
ש"ש
זכר
מזה
ברא
היה
אולי
פסק
אי
פות
יו"ד
פן
ברי
לם
ליון
זבע
לפי
זובה
ן זה
שם
אסור
שום
פרה
חיוי
פרה
הודו
לפי
לה
ברר
א"א

כמו שיש לחוש אם נכחיש כללות התורה במריפה אינה תיה
 וכדומה, ובפרט יסודת חכמי הטבע בנוי ע"פ נסיון היום היתה
 הסכמה כך, וכאשר באו אנשים שרא' ההיפוך אף הם נזורו אחור
 מהסכמתם ועשו כלל אחר, וכן תמיד עד כי עכשיו ע"י נסיון
 בזה נסוגו אחור ממש מכל הנחת גלינוס אריסטו, וכדומה יבחר
 הנחות ויסודות חדשים, א"כ איך בשביל יסודת טבע מציאות
 נכחיש העדים ונתיר איסור מריפה וספק שלה, וכ"ז אילו הדבר
 מוסכם וברור בלי חולק מבעלי התורה, אבל הוכחתי לעיל דאבות
 העולם אינם מסכימים על כך, וסוברים שהוא רק מריפה והרמב"ם
 בעצמו לא מצאהו בכלל נבילות בשום מקום כו' וזהו אשר כתבו
 פוסקים הנ"ל ניטל הלב מריפה ודאי ידעו כי א"א לחיות בלא לב
 כלל כו' ודבריהם אמת וברוך שבחר במשנתם • ולמען בידור
 הדברים כי תורה היא ולא יהיה גרעון במלאכת שמים קמתי
 וכתבתי ע"י הישיש התורני המופלא מוהר"ר הענך האלו לעשות
 בשמי שאלה שקורין „רעזפאנוזי" אצל כל רופאי' בהאלי, וזה העתק
 תשובתם אות באות, וא"כ ידן כל אחר כמה צריך להיות מתו
 בהוראה (עיי"ש תשובת הרופאים מהאלי) • —

הרי מוכח מכל אלה, שבחכמת הטבע אין להכחיש את
 התורה והקבלה, רק שע"י חכמת הטבע יש להוסיף במריפות,
 אבל גם בזה צריך להיות מתון בהוראה, ולא כטענת עזי פנים
 שבדור הזה, האומרים שכל עניני מריפות יסודם בחכמת הטבע,
 וצריכים להשתנות בזמן הזה, הראיתם קוראים יקרים, שהטוען
 טענה כזאת, הרי הוא מבחיש בפומבי בתורה וקבלה, שהוא
 מזדון לב ומחסרון ידיעה בשיטת התלמוד, ע"כ לא תאמינו עוד
 לאלה המפיצים טענות משחתות כאלה בקרב ישראל, ואשר
 יתאמרו עוד ואומרים שאינם נוגעים בהתלמוד לרעה • ועתה גם
 התומכים בידי אנשי און כאלה, הלא יראו כי משענתם משענת
 קנה רצון, והיה מקח טעות במקחם, בראותם כי האנשים האלה
 הלא המה בורים גדולים, שאין להם כל ידיעה בלמוד התלמוד
 הקדוש • — והגמ' הקרושה הורתנו, כי כל דיני המריפות הן
 הנה הלמ"מ ולא ישתנו בשום זמן מן הזמנים, ורק החקירות
 ופלפולים האמיתיים התלויים במריפות המתרבים מזה הכלל, ויתר
 החקירות המתחדשות בעניני המריפות, רק הנה לברן תלויות
 בהכמת הטבע והרפואה, כמו בד"מ גבי ושם אם קורט הארס

עופר
 הדח
 הדח
 הרופ
 סי'
 וז"ל
 מעל
 לעיי
 שלא
 איר
 טרי

כמ
 את
 כי
 המ
 הה
 מע
 בס
 חב
 הד
 שב
 וע
 שכ
 של
 ומ
 לנו
 הר
 ידי
 הנ
 גע
 הא
 מא
 ב

עובר ע"י הדחה, דלדעת הרב"י (טויו"ד סי' ל"ג) שאינו עובר ע"י הדחה, ודו"מ (שם) כתב וצ"ע דגם קורט הארס אינו עובר מחמת הדחה, ואם קבלה היא נקבל, ובודאי שדבר הזה תלוי בשאלת הרופאים, ועל רופא אומן בודאי סמכינן (עיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' כ"א) וכיוצא בו ולא זולת יוכמ"ש הגאון הנ"ל (תשוב' נ"ב שם) וז"ל: ומעלתו כתב דודאי טריפה היה יב"ח, יש תמיה על חכמת מעלתו חלילה לומר כן, לא עיין בתשובת הרשב"א סי' נ"ח ומצוה לעיין בה בפנים שכתב והכה על ראש המפטפטים האלו ואמר שלא ניתן סימן אלא לספק אבל ודאי טריפה אם יחי' יב"ח נאמר אירע בו שום סיבה כו' ועיי"ש גם יתר דבריו הנעימים לענין טריפות דארס ובהמה.

ואני כי זכרתי את נתוח סדר התלמוד וזמנו וכל פסקיו כמבואר בספרי "מעוז התלמוד" (פ"ב), הנה בדבר הזה עוררתי את כל הרבנים הגאוני', לחבר מענין הזה ספרים טובים ומועילים, כי באמת ראוי להוציא מן התלמוד ספרים מיוחדים הכוללים עניני הטבע והרפואה, טבע בע"ח והצמחים, ומערכים השירים התפילות ההספדים והמליצות, ויתר הדברים דומיהם שזכרתי במאמרי "מעוז התלמוד" כאשר עשו רבותינו בעלי הפוסקים שהוציאו בספרים מיוחדים את פסקי ההלכות, וכאשר עשה רבינו מהר"ן חביב והוציא את כל האגדות שבתלמוד בספר מיוחד, ותועלת הדבר הזה עצומה מאד לכל ענין ולכל חקר יובד"מ בענין הרפואות שבתלמוד מצינו שהשתלמו רז"ל בחכמת הרפואה עד להפליא. ועסקו גם כן בחכמת הנתוח (אנאטמיה) בעיון ובמעשה. כמו שמצינו (בכורות מ"ה) א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים כו' ע"ש. והנה מספור הזה יש לנו לתלמוד ב' דברים, א' כי תלמידיו של ר' ישמעאל עסקו בחכמת הרפואה ובחכמת הנתוח. ב' כי רז"ל עסקו בנתוח בעת אשר לא ידעו מזה כלל חכמי אומות העולם, כאשר סיפר לי ידידי הרב הגאון המנוח מוהרי"צ מעקלענבורג ז"ל, שכבר התפלא ע"ז הארון געהיימראטה בוראו בק"ב. ומי לא יודה על כל הענינים הטובים האלה והנחוצים אשר נזכרו במאמרי "מעשה" ובאמת יש לחבר מאמרי הנ"ל הכולל רק בכמותו 45 עמודים (כמעט אותו האיש במגלע"פ) ספרים רבים רבי וגדולי הכמות כנודע לכל קורא

מבין • — והנה האיש הזה מחסרון ידיעתו בתלמוד ובספרים
 חיזונים טען עלי במליץ (נו' 48 צד 339) וז"ל: „בן איך לא תבוש
 לאמר כי על פי יסודות האלה בטוח כל דברי בעוד אשר בעלי
 השו"ע הרבנים וכל רעיך השמחים במאמריך זה לא יאבו לשמוע
 ולדעת מכל יסוד בתלמוד (?) כי לדעתם נתן התלמוד למשה
 בסיני (אמת כי ביאורי התורה המפורשים במשנה ובגמרא
 כולם נתנו למשה בסיני, כמו שכתב הרמב"ם בהק' לס' זרעים)
 ודברים רבים אשר נשכתו חזרו חכמי התלמוד ויסדום ותקנותיו
 וגזירותיו אינן תלויות במקום ובזמן, (אמת כי אין לבטל תקנות
 וגזירות רז"ל שבאו בתלמוד, כאמרם, אין ב"ד יכול לבטל דברי
 ב"ד הבירו, אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין) והן קיימות לעולם
 (אמת ויציב) ולו שמע הב"י או המ"א וחביריהם את הנתוח הזה
 אשר אתה מנתח את התלמוד כאחת החכמות החזוניות הלא גזר
 עליך נדוי, והנה הרבנים אשר שמחו לקראת מאמרי „מעה"ת" לא
 אבוש להגיד ולא לשפת יתר תחשב לי, כי רבים המה אשר שמחו
 לדברי, ובראשם הי' רבינו מאור הגולה הגאון האמיתי ע"ה פ"ה
 מו"ה יצחק אלחנן נ"י אב"ד דפה קאוונא (כאשר הודעתי תהלתו
 במגיד שנה י"ג נו' 48) וכן השגתי עוד יתר תהלות מכמה רבנים
 וגם היום השגתי מכתב מכבוד הרב המאוה"ג כו' מו"ה אברהם
 אבא הכהן טריוויש אב"ד בוואלקעניק וז"ל: „במלא הפנים כבוד
 ויקר קבלתי מאמרו „מעה"ת" ד' יהיה מעוזו חיל, ואם כי בלי ספק
 כי גם מכבודו לא נעלם אשר גם אלפי מעדרי מאמרי ומחרשתו'
 דברים כאלה, לא יועילו לשרש פרה ראש ולענה השתול תוך
 תלמי לבב רשעים אשר זורו מרחם, ודוברי כזב התועים מבטן,
 עכ"ז טוב ויפה עשה בתוך עמו, וחצי דברו מאמרו היקר יפלתו
 כליות אוילים רבים, חזק ידידי ונתחזק, אלו יפלו ממועצותיהם,
 ואנחנו נקום ונתעודד ובשם ד' אלקינו ותורתו ומחוקקיה נדגול...
 הלא לו לדע' כי שוכני בתי חומר וטיט לא יעדו עדי חרוזי מרגלית
 בצוארם! ושמה בשדה תרומות כי זרע יצחק, במאה שערים
 יברכהו ד', ירידו עוז"עכ"ל, — והנה בעיני לא יפלא עוד איך
 יעוז האיש הזה לדבר סרה בכל הרבנים לאמר: „לא יאבו לשמוע
 ולדעת מכל יסוד בתלמוד" אחרי כי כבר הוכחנו בדברינו על אותו
 האיש, במה נחשב הוא בכמה מעלות וטובות, (6) שלא למד
 חומש, (3) שלא למד תל"ע, (ג) שלא קרא בספרים החיצונים,

(ד)
 (ו)
 100
 (פ)
 מד
 ועו
 הר
 (כ)
 כונ
 את
 הוא
 (לו)
 אנ
 אל
 המ
 הה
 ועי
 לד
 בח
 כב
 ול
 יפי
 ומ
 לל
 וה
 על
 אנ
 הר
 בר
 ור
 ש
 ה
 ש
 א
 א

(ד) שאין לו אף ידיעה קלה בספורי הטבע, (ה) שהוא משקר, (ו) שכל דבריו עשה לבזות את התלמוד ואת השו"ע בעד קבלת סך 200 ר"כ. ז) שמבקש רעפארם. ח) שדבריו סותרים ד"ת, ט) שדבריו סותרים זא"ז. י) שמבזה את הרבנים. והנה האיש מדבר מן הב"י ומן המ"א וחביריהם, כאלו היו אנשים כערכו, ועוד מתלוצץ בהם בדברי שמתא ונדוי, בעוד שידענו אשר מרן הרב"י חבר ספר על כל כללי הש"ס ויודע היטב את יסודי התלמוד (כמו שהבאתי ביתר ביאור בספרי תש"ע פרק ל"ט בהערה), ואולי כונת אותו האיש, שבעלי השו"ע והרבנים לא יאבו לשמוע ולדעת את יסוד החדש שחדש אותו האיש ע"פ דעתו הרחבה שהתלמוד הוא רעפארם. והנה האיש הזה גזר עלי נדוי (אף שהנדוי משחק לו) שלא כדין ושלא כהלכה, והמתנגד ג"כ לחוקי הקיר"ה, אבל אנכי לא אחרוץ משפטו, וכאמרם יתמו חטאים חוטאים לא נאמר אלא חטאים. — ואתם קוראי נכבדים! הלא כבר קראתם את כל המאמרי הטובי' בהמליץ שבאו לדרוש בגנותו ובזכותו של הרבני', והרבנים נעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, ועלינו אין להרוץ את משפט הרורשים לגנאי שאינם מאמינים לדרז"ל ומלעיגינים על דברי חכמים, שהלא משפטם כבר מבואר בתלמוד (גיטין כ"ז.) ומפורסם לכל בקי בדבריהם, כי אנתנו כבר רגילים לראות את האנשים אשר קמו מקרבנו החפצים ולהדיחנו מתורת משה האומרים שהיא בדויה, ועל שם ישראל יפערו פיהם לבלי חק, כמו האיש טעמקין הנודע, וכמו ס' מסה ומריבה" מהקראי כנודע (עי' המגיד שנה ז' נומ' 35) ע"כ מה לנו ללחום עם הטעמקינים, אלה וכאלה עמדו כבר עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם.

שם (נו' 50 צד 346) הרבה עלי (פראוען) ופטפוטסי דברים על עדותי שהבאתי מהר"ר יונתן (מעה"ת צד 25) שכתב: „ואין אנו חוששין לגמרא דירושלמי דאותן רבנן סבוראי שסדרו לנו התלמוד בבלי הביאו בו אותן סכרות שהן כהלכה הנאמרות בתלמוד ירושלמי, ורוב התלמוד בבלי מהן כגון דברי ר' יוחנן ור"ל וכל הנקרא בשם רבי, ומה שראו שלא כהלכה הניחו אותו בתלמוד ירושלמי" ובגלל זה הוכחתי שאין מקום עוד לתמיהת בעל הנוספות, שאחרי שכל הדברים מן הירושלמי נעתקו לתוך תלמוד בבלי, בודאי התרשלו אח"כ מעתיקי הירושלמי להעתיקם, אתרי שכבר נמצא בבבלי, וראי' לדברי שגם בימים האחרונים גרעו הסופרים והמרפייסים כמה דברים מן הירושלמי, שהרי כמה אחרונים נמצא בהם שהביאו מאמרים רבים מן הירושלמי, אשר אין זכרון להם בספרי הירושלמי שלנו. כמו שהוכיח זה בטוב

טעם ודעת הגאון היות זלה"ה בספריו היקרים, ועתה היש לזייף את תלמוד בבלי שלנו מכפרי ירושלמי הנמצאים בבית"מ בוויילקאמיר? אתמהה! ע"כ לשוני שם. —

הנה כל קורא ישר ישפוי בצדק, כי בדברי אלה סרה באמת תמיהת בעל הנוספות שהתפלא במליץ (נומר 8 הערה 1) וז"ל: „לא אוכל להכחיד כמו כן את הפלא אשר נפלאתי, כי לפי עדות הגאון חיות בספרו מבוא התלמוד לא באו בתלמו' ירושל' דברים מוזרים רבים מעניני לחשים וקמיעות וכאלה כמו בתלמוד בבלי, והנה מסדר תלמוד ירושלמי הוא ר' יוחנן הנודע למאמין בדברים האלה (והוא לא מאמין?) ומדוע לא שם דבריו בתלמוד ירושלמי, ובריו באו אך כתלמוד בבלי יתר ממאתים שנה אחרי מותו? עכ"ל של המערער הזה. והוא התחכם לטעון עלי במליץ (שם) וז"ל: השמעתם מימיכם קוראים נכבדים תואנה כזאת? אני שאלתי שאלה, והוא דן על מחשבות לבי, ושופט שהיה חפצי בשאלה זאת לזייף את התלמוד בבלי כו' ע"כ לשוני. הראיתם קוראים יקרים כי אותו האיש נבוכך הוא מאד ופוסח הוא עודנו על שתי הסעיפים, ואחרי כל הטאתיו הרבות, עודנו ירא להתפרסם בחטאיו שהוא חוטא באמת; והלא דבריו מפורשים באר היטב לכל קורא, והוא יבין על השאלה הזאת, אם היא שאלת חכם, או שאלת מי שהוציא א"ע מן הכלל. והלא אנחנו כבר ראינו שהגאון חיות שהבי' אותו האיש את דבריו, לא שאל שאלה גדולה כזאת, גם המבקר הגדול מוהר"י רייפמאן נ"י כתב כדברים האלה (אשר בודאי נגבם משם אותו האיש) ציון תר"ב צד 481 וז"ל: בתלמוד הירושלמי לא נמצא אך כגרגיר חרדל מול המון הספורים הנמצאים בתלמוד בבלי משדים ומזיקים וסגולות ולחשים ועוד דברים רבים אשר המה נגד השכל, ורפואות והנהגות האכילה וגוזמות והפלגות ומ"מ לא עלה בחכמתו להגיע למעלת בעל הנוספות ולהסתפק חלילה באמתת תלמוד בבלי. —

ומפני שאותו האיש הרעיש עלי בפראזען וליצנות ובסימני שאלה כדרכו ובא לכלל כעס והודה בפה מלא (שם) וז"ל: ותשכח כי אין אני מבני עליה שיש להם אמונת חכמים (יאמין לי כי לא שכחתי) בחכמים כמוך, וגם לא בגדולים וטובים ממך (הודאת פיו כמא' עדים דמי) ולוא גם הראית באצבע על איזה מן האחרוני' למופת על דבריך כי אז השיבותי לך כי נתחלף לו איזה מדרש פליאה (למאי דוקא פליאה?) או זוהר בירושלמי" עכ"ל, והעיר ע"ז המו"ל שם וז"ל: הרה"ג מוה' רצ"ח ז"ל הראה באחד ממאמריו (בבכה"ע החדשים) על הרבה מאמרים שמקורם רק במדרשים (ומהם גם במדרשים מאוחרים), שהאחרונים הביאום ויחסום

להירושלמי, כן הראה גם על רש"י (וביחוד בהפי' במסכת תענית המיוחס לרש"י) שקרה לו ג"כ החילוף הזה עכ"ל. והנה מפאת שגם המו"ל נמשך אחרי המערער ונשתבש ג"כ, ע"כ מוכרח אנכי להראות צדקת"ל - והנה אותו האיש החסיר משפט שלם מדברי שכתבתי זו"ל: "כמו שהוכיח זה בטוב טעם ודעת הגאון חיות זלה"ה בספריו היקרים" ובגלל זה גרם שגם המו"ל שגה אחריו. וממני לא נעלם ת"ל דברי הגאון חיות מ"ש בבכורים, אבל הוא והמו"ל, לא ידעו כי שב הגאון חיות והזכיר את דבריו אלה בשו"ת אמרי בינה סי' ב', ואחר שההליט הגאון הנ"ל שהראשונים קראו להמדרשים ולמ"ס בשם ירושלמי כתב שם (אות ה') זו"ל: והנה בחפשי בענין הזה יותר מצאתי באמת כי הרא"ש והר"ן והמרדכי העתיקו לפעמים דברי הירושלמי ככתבם וכלשונם בעניני הלכה, והם ציינו המקום אנה דברי הירושל' אמורים, אבל כאשר נחפש בעין פקיחה בירושל' אשר אתנו בדפוס היום אין אנו מוצאין שום רמז לאלו הלכות הקבועות אשר גדולי הפוסקים העתיקו מהם, ובע"כ אנו מוכרחים להחליט כי הירו' אשר לפנינו אינו בשלימות כמו שהי' בכתב לפני הקדמונים והמדפיסים הראשונים אשר הרפיסו את ש"ס ירושלמי מעלו מעל במלאכת ה' והחסירו הרבה מן הכ"י או כת"י הסר נזרמן להם, וכבר ידענו מדברי הרמב"ם בהק' לפי' המשנה שם אמר שיש לנו מן הירושלמי חמשה סדרים ונחסר לנו סדר טהרות ע"ש, ואולם אצלנו נחסר ג"כ סדר קדשים, ועיין ס' שם הגדולים שהתעורר ג"כ דהראב"ד מביא בספרו ירוש' קדשים, ועיין רש"י תמורה מביא הרבה פעמים את ירוש' (תמורה ו' ע"ב ד"ה בשני) כו' ואנכי מצאתי כי לא לבד ירושלמי קדשים נאבד אצלנו כי גם ירושלמי משאר ארבע סדרים הי' גדול בכמות לפני הראשונים מכפי אשר הוא עתה נכת עינינו, ועד כה לא ראיתי לשום מחבר שיתעורר בזה רק להרב בעל קרבן נתנאל ואנכי לא באתי פה ללקוט כל המקומות אשר הביאו הראשונים מן ירוש' ואינם לפנינו מאשר כי תקצר היריעה מהכיל ולא באתי רק לעורר על המעיין עכ"ל הגאון רצה"ח זצלה"ה.

ועתה קוראים יקרים! שפטו נא וראו, הן אנכי במאמרי "מעה"ת זכרתי בקצרה דברי הגאון רצה"ח ורמזתי בלשוני: כמו שהוכיח בטוב טעם ודעת הגאון חיות זלה"ה בספריו היקרים והוא החסיר בזרון או בשגגה דברי אלה, ועוד הוליד בזה שולל את המו"ל להגיה מה שהגיה. ובגלל הדבר הזה עוד הכריחני פה להאריך כאן במה שקצרתני במאמרי "מעוז התלמוד" (הוא הדבר אשר אמרתי, כי ספרי מעה"ת הוא באמת רב האיכות אבל מעט הכמות, ורק הקוראי' הנבונים יבינוהו), ואני לא חשבתי מראשית

כזאת חלילה את האיש אשר היה לקורא מבין , שירד לעומק
 תשובותי כראוי, כי לא היתה מטרתי בתבורי מעה"ת לענות אותו
 (שהוא שלא כתורה) , אבל כל מטרתי היתה לענות לקוראים
 הנבונים שלא יתמשכו אחריו . אבל עכשו שראיתי שגם המו"ל
 את "המליץ" תפס אותי בזה , ע"כ מוכרח אנכי להעתיק פה יתר
 דברי הג' רצה"ה הנ"ל הנוגעים לענין הזה , כתב הגאון הנ"ל וז"ל:
 "ואם ירצה השואל לשאול אותי מדוע עשיתי לאלה המנוים מדור
 בפני עצמו , הרי כבר נאמר למעלה , כי הרבה מדרשות נאברו
 מאתנו והראשונים נהגו לכנות מדרשי א"י בשם ירושלמי וגם אלו
 המקומות היו נמצאי' באיזה ילמדנו או ופסיקתא שהי' לראשונים
 אבל בתלמוד ירושל' לא מעלו מעל והוא נמצא בשלימות אצלנו
 כמו שהיה לפני התוס' והראבי"ה והמרדכי והרא"ש , הנה חוץ
 מזה כי רוב דברי הירושלמי אשר הבאתי למעלה המה מהלכות
 קבועות , ולפי הילוך לשון הרא"ש והמרדכי כי אשר העתיקו את
 הירושלמי משמע העתיקו מלשון ירושלמי מסודר על סדר המשנה
 הנה, בא קורא אהוב! עוד איזה מקומות מבוארים בעיניך תחזה
 כי אין אפשרות שהיה כוונת אלו הגדולים, רק על תלמוד ירושלמי
 מסודר בפרקיו והלכותיו על סדר משנתנו , לשון המרדכי סוכה
 ס"פ לולב הגזול תנא בירושלמי דפרקין קמן היודע לנענע הייב
 בלולב לא סוף דבר לנענע כו', יודע להתעטף בציצי' אביו לוקח לו
 ציצית לא סוף דבר כו' , בספרי פ' עקב לדבר במסכת אמרו
 כשהתינוק מתחי' לדבר אביו מדבר עמו בלה"ק (ע"ש הער' המחב'
 שהביא ראי' מזה להרמב"ם שחישב למצוה לדבר בלה"ק , ואנחנו
 הבאנו סיוע להרמב"ם ת"ל מן התוספתא כמבואר בספרי תש"ע
 פ"מ אות ג'), ובירו' מסיים דמלמדו פסוק מוסר אביך אל תמאס
 עכ"ל המרדכי , אולם עיינתי בירושלמי דפרקין היינו ירוש' ס"פ
 לולב הגזול ולא מצאתי רק קמן היודע לנענע בלולב הייב בלולב,
 יודע להתעטף הייב בציצית, יודע לדבר אביו מלמדו לשון תורה"
 עכ"ל (ועתה לה"ב ! קומה והראה נא את ירך הגדולה, אשר נתחלף
 להמרדכי איזה מדרש פליאה או זוהר בירושלמי , הלא הראיתך
 בעיניך ומה תאמר עתה? וגם אתה (מו"ל המליץ) ! שלח אורך
 ואמתך , וזכור את דגלך , כי רק באור ואמת חפצת !) ולא נמצא
 יותר. ברא"ש ור"ן פ"ג דר"ה הביא בשם ירוש' דר"ה ותוקע בשופר
 מצד הקצר שנאמר מן המצר קראתי יה , ולא נמצא אצלנו וכבר
 התעורר בזה בעל קרבן עדה (לה"ב ! איזה המדרש פליאה או הזוהר
 אשר נתחלף להם בירושלמי ? ואתה המו"ל שלח אורך ואמתך !)
 וע' רא"ש פ"ד דר"ה גרסינן בירושלמי פרק בתרא דמבלתיין , בעו
 קובי דרבנן מהו להזכי' של ר"ה בר"ה א"ר יעקב בר אבא בשם ר'

יוסי העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה א"צ להזכיר של ר"ח ואתיא
 בר"ח שאמר זכרון א' עולה לכאן ולכאן, מעתה יבטל ר"ח בתפילה
 כיון שאמר בסוף שופרות וביום שמחתכם ובראשי חדשיכם יצא,
 ובכר הקשה הרב בעל ק"נ כי אין זכר לדברים אלו בירוש' שלנו,
 והנה החכם השואל הראה כי קצת דברי הירו' אלו בפ"ק דשבועו',
 ואנכי מצאתי ג"כ מפ"ג דעירובין, אולם חוץ מזה דהרא"ש כותב
 בפירוש בירוש' פ' בתרא דמכלתין, הנה נוסף ע"ז דזכרון א' עולה
 לכאן ולכאן לא נמצא בירוש' רק בבבלי (עירובין מ' י) ומן מעתה
 יבטל ר"ח בתפילה עד סופו לא נמצא ג"כ אצלנו לא בירו' שבועות
 ולא בירוש' עירובין (לה"ב! זכר נא את אשר כתבת אתה במליץ
 שנה עשירית (נומ' 2) כי כל דבריד לקוחים מן ספרים, חגור נא
 שארית כחך הפעם, והראה נא לרעידך אשר העידות עליהם, כי
 סאמרי מעה"ת משחק להם, אשר נתחלף להרא"ש דברי הירוש'
 באיזה זוהר או מדרש פליאה; לה"ב! זכר נא כי כל התרפות
 והגדופים אשר חרפתיני במאמרך מגלע"פ, לא יועילוך עוד לעור
 את עיני הקוראים; לה"ב! איה המדרש פליאה איה הזוהר? ואנכי
 אף נפלת היום בחרמי, עוד תחוס עליך עיני ולא אשפטך, הן יש
 לך עוד מליץ אחד מני אלף להגיד ישרך, קח לך סניגור, אך לא
 בתרפות וגדופים, כי הלא ראית אשר כבר תעית בדרכך זאת
 באין מעמר י וגם אתה המו"ל שלח אורך ואמתך (!) ועיין רא"ש
 סוכה פ' הגזול כ' וראבי' הביא מן הירושלמי של נענוע הזכר
 במשנתנו הגרם למה מנענע כדי לנענע כחו של קטיגור, ר' אחא
 בר יעקב ממטי לי' ומנענע כד מברך, ואומר גירא בעינא דשיטנא,
 ואין מזה שום רמז בירוש' שלפנינו (לחב! גירא בעינא דשיטנא!
 ואתה המו"ל שלח אורך ואמתך (!) עכ"פ הנך רואה כי הקדמונים
 הביאו את הירושלמי בציון המקום אנה דברי הירושלמי אמורים
 ומסומן בפרקיו וכאשר נרצה לעמוד על הבחינה לחפש אתר אותן
 המקומות אשר ציינו הם, אין אנו מוצאין שום רמז, ובקצתם אנו
 מוצאין רק רמז קצת ועי"ז אנו מוכרחים לתרוץ המשפט כי
 המדפיסים קצרו הרבה דברים (לה"ב! עשה אונך כאפרכסת!)
 ומי יתן ויבא לידנו גוף הירוש' בכ"י כאשר נמצא בלי ספק היום
 באוצרות המלכים והסגנים (לה"ב! הן תודה כי צדקתו במשפטי
 בספרי מעה"ת לאמר, ועתה היש לזייף את תלמו' בבלי שלנו מס'
 ירו' הנמצאים בביה"מ דווילקאמיר?") אזי נוכל לקוות להשלים
 המחסור בפינה זו ודי לע"ע בהערה הוא"עכ"ל הגרצה"ח ז"ל. —
 שם (צד 347) הוכיחני בצדק כי שאלתי: ועתה היש
 לזייף בו" אינה מובנת, באשר לא הודעתי מראש אשר מגורתו
 היתה בוויילקאמיר, הנה יפה העיר בזה, אך בכל זאת לא יפה עשה

גם הוא שלא הודיע מדוע עזב פתאום את עיר מגורתו, ולא יזהר
 מטרה שלחיהו מתי סודו אדעסאה? --- שם (בהערה) התנה
 עמדי, "שאם אבאך לו את הערתי שכתבתי בס' מעה"ת צד 30,
 אשר כתבתי שהמו"ל ירד ולא ירד לעומק כוונתי (והוא לא הבין
 דברי מפני סי' השאלה המוקף שבא בדברי שלא במקומו מפאת
 טעות הדפוס) אז יסלח לי על הדבר שהוצאתי עליו בשנה שעברה
 כי התגר איסור גדה במאמרו ארחות התלמוד" עכת"ד. ובאמת
 נשתוממתי לבריו אלה, שהלא במאמרו הנ"ל התיר איסור גדה
 בזה שהעיו לבטל דברי רש"י ז"ל וש"ע הקדוש, ולהתיר הושטת
 חפץ ליד אשה בימי נדוטה, ושנה דבריו המשהתים במגל"פ כשב
 על קאו, והנה ראינו כי לא חזר מדבריו המקולקלים, ובכ"ז ירע
 לו על הדבה? --- הלא אם ירא ורך הלבב אתה, הלא תלך ותשוב
 למלאכת אביך, ולא תעפיל לעלות עוד בגבהי שחקים לאמר: "אל
 הרעפארם אנחנו מבקשי" (כנזכר למעלה), אמנם אנכי לא ידעתי
 מן הדבה שהתעולל עלי הרעפארמאטאר הזה, אבל בין כך ובין כך
 תולה אנכי כי נבשל הלה"ב ג"כ בקבלת לה"ר, ואולי בגלל כל אלה
 התם לבי בקרבו לחרפני בקללות נמרצות. אבל הכל שרויים לו
 והכל מחולים לו, לית דין בר נש, ולית דין כל תרעומות. ---
 שם (צד 348) עוררני אשר תשובתי האחרונה (ע"ד
 החבושים) כבר קדמני בזה הגאון מוהרמ"ג נ"י מרוזינאי. הנני
 מברך את ד, כי זכיתי לכונן לדעת רבינו הגדול שלימ"א. ---
 שם (נומ' 2 צד 13) תפס עליו כי פעם כתבתי עליו הלשון
 "ברמיה" (הוראת מזיד) ופעם פתבתי עליו הוכה בסנוחי (הוראתה
 שונג) ? וכן פעם כתבתי עליו עקש (הוראתו מזיד) ופעם כתבתי
 עליו "שטיא" (הוראתו שונג) ? אבל במרם ידע כי משפט אותו
 האיש, אשר שגגות נעשו לו כזדונות, וכאמרו שגגת תלמוד
 עולה זרון. --- ואתה קורא יקר! כבר הראיתי לך למדי עלילות
 אותו האיש, ואתה ברוב טובך תעביר את כל דברי ודבריו בכור
 האמת והבחינה, ושבת וראית, כי כל דבריו אין להם כל יכוד,
 ואין אתו יודע עד מה בלמודי תורה"ק, ובחוקי הבקורת, כי כבר
 עבר על המוסר, להרף רבני ויראי אלקים בשם מסתתר, והי'
 לשעון למין היפה, ע"כ לא חשתי להשיב עוד על יתר פמפומי
 דבריו ועל הפראזען. וכזה הנני מוסר מודעה לו ולחבריו, אשר לא
 יעזו עוד לצאת ננדי באיזה מ"ע בחרפות, כי לא אשיב מערה
 עוד על תלומותיו זעל דבריו.

